

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจึงเป็นการเลือกตั้งที่มีความสำคัญมาก เพราะในอดีตนั้นสมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้งโดยตรงตลอด และนอกจากนี้เมื่อพิจารณาอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาแล้วรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้สูงมาก เพราะนอกจากจะมีบทบาทในการควบคุมการทำงานของรัฐบาลแล้ว ยังมีหน้าที่ในการแต่งตั้งผู้ที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระต่างๆ เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการบริหารประเทศของรัฐบาล ดังนั้นวุฒิสภาจึงเป็นสถาบันการเมืองที่ต้องการคนที่มีความรู้ความสามารถ มีความเป็นกลาง และมีอิสระจากการเมือง แต่ในความเป็นจริงนั้นมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสมาชิกวุฒิสภากับพรรคการเมืองหรือนักการเมือง ทำให้มีผลกระทบต่อการทำงานของวุฒิสภา

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา: กรณีศึกษาในเขตจังหวัดพิษณุโลก ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสถานภาพของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ปัจจัยด้านคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง และปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารการที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ปัจจัยต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา และรายได้ ส่วนปัจจัยที่เชื่อว่าน่าจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภานั้นมีหลายประการและแต่ละปัจจัยต่างก็มีอิทธิพลเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน ได้แก่

1. ปัจจัยด้านสถานภาพของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
2. ปัจจัยด้านคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา
3. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง
4. ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 405 คน จาก 5 เขตเลือกตั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คุณลักษณะของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 15 ข้อ มีลักษณะของคำถามให้ตอบว่าถูกหรือผิดคละกั้นไปแล้วนำคะแนนรวมที่ได้มาจำแนกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง ปัจจัยด้านคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในระหว่างที่มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป

การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาคำตอบตามข้อคำถามของการวิจัยในครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{x}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ในส่วนของข้อมูลพื้นฐาน และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจากเครื่องคอมพิวเตอร์

กรอบแนวคิดในการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ปัจจัยในความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อายุ การศึกษา และรายได้ ปัจจัยด้านคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารข้อมูล มีผลต่อความแตกต่างในเหตุผลของการไปลงคะแนนเสียงมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพราะปัจจัยในด้านต่างๆ มีผลเชื่อมโยงกันทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนชาวจังหวัดพิษณุโลกทั้งสิ้น

สำหรับแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยนั้น ประกอบด้วยทฤษฎีว่าด้วยพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แนวคิดเกี่ยวกับภาวะความเป็นสถาบันหรือกฎหมาย แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ และแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง

สรุปผลการวิจัย

1. คุณลักษณะของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

เพศ ผลการศึกษาพบว่าจากประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่มี จำนวน 405 คนนั้น เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือ เพศหญิงจำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 54.4 เพศชาย จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 45.6 และไม่ตอบหรือระบุเพศ จำนวน 4 คน

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามมีช่วงอายุ 18 – 80 ปี คิดเป็นค่าเฉลี่ยได้เท่ากับ 39.6 ปี

ระดับการศึกษา จากข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากสำเร็จการศึกษา ระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.1 รองลงมา คือ ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.4, มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 20.6, มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 18.1, อนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8, ปริญญาโท จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5, ปริญญาเอกและอื่นๆ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3 และไม่ตอบหรือไม่ระบุ การศึกษาจำนวน 7 คน

อาชีพ จากข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากประกอบอาชีพรับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 รองลงมาคือค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.5, ลูกจ้างเอกชน จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 14.6, กรรมกร/ รับจ้างทั่วไป จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 13.4, แม่บ้าน จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7, นิสิตนักศึกษา จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 7.9, อื่นๆ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.4 และไม่ตอบหรือไม่ระบุอาชีพ จำนวน 1 คน

รายได้ จากข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามรายได้เฉลี่ยของกลุ่มประชากร ตัวอย่างดังกล่าว อยู่ระหว่าง 0 -100,000 บาท คิดเป็นค่าเฉลี่ยได้เท่ากับ 8,639 บาทต่อเดือน

2. ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับเรื่องสมาชิกวุฒิสภา

จากข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวุฒิสภาในระดับปานกลาง (ร้อยละ 62.0) รองลงมาในระดับมาก (ร้อยละ 28.8) และระดับต่ำ (ร้อยละ 9.2)

3. พฤติกรรมการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชน ในจังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาที่ได้จากแบบสอบถามส่วนมากเห็นว่าเลือกผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาที่เคยเห็นหรือรู้จักเป็นการส่วนตัว (ร้อยละ 64.2) และมีเหตุผลในการเลือกบุคคลดังกล่าว

เพราะว่ามีความศรัทธาในตัวผู้สมัคร (ร้อยละ 64.5) รองลงมาคือได้รับการชักชวนบุคคลใกล้ชิดให้เลือกผู้สมัครดังกล่าว (ร้อยละ 41.6)

4. **ปัจจัยด้านคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง** ผลการศึกษาที่ได้จากแบบสอบถาม ผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนมากเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับมากเพราะปัจจัยด้านผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต (ค่าเฉลี่ย 4.11) ปัจจัยด้านการศึกษาของผู้สมัคร(ค่าเฉลี่ย 3.79) คาดหวังว่าสมาชิกวุฒิสภาที่เลือกจะสามารถทำประโยชน์ต่อพื้นที่ของท่าน (ค่าเฉลี่ย 3.61) ปัจจัยด้านความเป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับท้องถิ่นของท่าน (ค่าเฉลี่ย 3.57) ปัจจัยด้านอาชีพที่มั่นคงของผู้สมัคร (ค่าเฉลี่ย 3.52) ปัจจัยด้านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ (ค่าเฉลี่ย 4.08) ปัจจัยด้านเป็นผู้มีชื่อเสียง (ค่าเฉลี่ย 3.41)

รองลงมาคือระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านอายุของผู้สมัคร (ค่าเฉลี่ย 3.28) ปัจจัยด้านถิ่นกำเนิดของผู้สมัคร (ค่าเฉลี่ย 3.17) ผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกวุฒิสภา ที่เลือกเป็นผู้มีอิทธิพลด้านต่างๆ (ค่าเฉลี่ย 2.85) ด้านเพศของผู้สมัคร (ค่าเฉลี่ย 2.96) ซึ่งกล่าวโดยรวมได้ว่าประชาชนในจังหวัดพิษณุโลกมีทัศนคติต่อบริการเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้ง (ค่าเฉลี่ย 3.48) อยู่ในระดับมาก

5. **ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง** ผลการศึกษาที่ได้จากแบบสอบถามพบว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ต้องการมีการตรวจสอบเพื่อความโปร่งใส (ค่าเฉลี่ย 3.85), กฎหมายเลือกตั้งที่กำหนดให้ต้องไปเลือกตั้ง (ค่าเฉลี่ย 3.84) สื่อมวลชนมีบทบาทและรณรงค์ในการเลือกตั้ง (ค่าเฉลี่ย 3.80) ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง (ค่าเฉลี่ย 3.76)

ซึ่งกล่าวโดยรวมได้ว่าประชาชนในจังหวัดพิษณุโลกมีทัศนคติต่อบริการเลือกตั้งสิ่งแวดล้อมทางการเมือง (ค่าเฉลี่ย 3.81) อยู่ในระดับมาก

6. **ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารข้อมูล** พบว่าส่วนมากเคยอ่านใบแนะนำตัวของผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภา (ร้อยละ 86.4) เคยไปฟังการแนะนำตัวของผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภา (ร้อยละ 67.3) และ ส่วนมากเห็นว่าได้รับทราบข้อมูลข่าวสารการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาอยู่ในระดับมาก จากโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.70) วิทยุ (ค่าเฉลี่ย 3.53) จากแผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์หรือโปสเตอร์ (ค่าเฉลี่ย 3.48) รองลงมาคือระดับปานกลาง เห็นว่าได้รับทราบข้อมูลข่าวสารการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจากผู้นำชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.14) หนังสือพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย 3.10) เจ้าหน้าที่คณะกรรมการ

การเลือกตั้งประจำจังหวัด (ค่าเฉลี่ย 2.92) ญาติพี่น้อง (ค่าเฉลี่ย 2.89) และจากเสียงตามสายของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.79) และระดับน้อย เห็นว่าได้รับทราบข้อมูลข่าวสารการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจากสื่อพื้นบ้าน (ค่าเฉลี่ย 2.14)

7. เหตุผลในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส่วนมากเห็นว่าการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะต้องการส่งเสริมสนับสนุนระบอบประชาธิปไตย (ค่าเฉลี่ย 4.08) ต้องการทำหน้าที่พลเมืองดี (ค่าเฉลี่ย 3.81) เกรงจะเสียสิทธิต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ (ค่าเฉลี่ย 3.70) และการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 กำหนด (ค่าเฉลี่ย 3.64) รองลงมาคือระดับปานกลาง เห็นว่าการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภามีบุญคุณในอดีต (ค่าเฉลี่ย 2.79) และมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้สมัคร (ค่าเฉลี่ย 2.63) และในระดับน้อยเห็นว่าการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะเกรงอิทธิพลของนักการเมืองและหัวหน้าของของผู้สมัครขอร้อง (ค่าเฉลี่ย 2.63) และได้รับสิ่งตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับ (ค่าเฉลี่ย 2.04)

8. ข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง พบว่าส่วนมากเห็นว่าการไปใช้สิทธิเลือกตั้งอาศัยข้อมูลในการตัดสินใจจากแผ่นพับ ใบปลิว /เอกสารแนะนำตัวของผู้สมัคร (ค่าเฉลี่ย 3.13) ประสบการณ์ส่วนตัว (ค่าเฉลี่ย 3.01) สื่อมวลชน (ค่าเฉลี่ย 2.91) ผู้นำท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 2.85) และการจัดแนะนำตัวผู้สมัครของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ค่าเฉลี่ย 2.65) และอาศัยข้อมูลในการตัดสินใจจากนักการเมือง/หัวหน้าของของผู้สมัคร (ค่าเฉลี่ย 2.56) และเอกสารที่คณะกรรมการการเลือกตั้งส่งให้ (ค่าเฉลี่ย 2.32) ซึ่งอยู่ในระดับน้อย

9. ข้อเท็จจริง /การรับรู้การกระทำของผู้สมัครรับเลือกตั้ง พบว่าเห็นว่ามีนักการเมือง/หัวหน้าของนักการเมืองสัญญาว่าจะให้ผลประโยชน์ (ร้อยละ 64.3) นักการเมือง/หัวหน้าของนักการเมืองใช้วิธีการแจกเงินซื้อเสียงให้กับผู้สมัคร (ร้อยละ 63.4) ผู้สมัคร สมาชิกวุฒิสภา/นักการเมือง/หัวหน้าของนักการเมือง มีการจัดมหรสพ งานเลี้ยง (ร้อยละ 51.5) สมัครสมาชิกวุฒิสภา/นักการเมือง/หัวหน้าของนักการเมือง ใช้อิทธิพลคุกคาม เห็นว่ามีอยู่ (ร้อยละ 25.6) ผู้สมัคร สมาชิกวุฒิสภาได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่ามี (ร้อยละ 20.2) คณะกรรมการเลือกตั้งไม่วางตัวเป็นกลางและไร้ประสิทธิภาพเห็นว่ามี (ร้อยละ 24.7)

10. พฤติกรรมของผู้สมัคร /ผู้สนับสนุนผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภา เห็นว่ามีแจกเงิน (ร้อยละ 60.7) มีการแจกสิ่งของ (คิดเป็นร้อยละ 64.0) มีการบริจาคเงินให้องค์กรสาธารณะ

วัด มัสยิด (ร้อยละ 56.9) มีการจัดมหรสพ (ร้อยละ 55.6) มีการจัดเลี้ยง (ร้อยละ 58.3) มีการจัดรถรับส่ง (ร้อยละ 57.3) มีการพัฒนา/การก่อสร้างสาธารณะประโยชน์ (ร้อยละ 45.2) ส่วนการซื้อผลผลิตราคาสูง และการขายสินค้าในราคาต่ำกว่าปกติเห็นว่ามีน้อย

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม สรุปได้ว่าความรู้ความเข้าใจของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพียงในด้านด้วยเหตุผลการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 กำหนด และการเป็นหน้าที่พลเมืองดีที่ระดับนัยสำคัญ 0.00 ส่วนปัจจัยด้านต้องการส่งเสริมประชาธิปไตย, เกรงอิทธิพลของนักการเมืองและหัวหน้าคณะผู้สมัครขอรับความสัมพันธส่วนตัวกับผู้รับสมัคร สมาชิกวุฒิสภาและผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกวุฒิสภา เป็นผู้มีบุญคุณต่อกันในอดีต ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และความรู้ความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับวุฒิสภามีความสัมพันธ์เชิงลบกับการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยเหตุผลหวังการได้รับการช่วยเหลือจากผู้สมัครเมื่อได้เป็น สมาชิกวุฒิสภา แล้ว และสิ่งตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่ได้รับที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงใจให้ไปเลือกตั้งคืออิทธิพลทางด้านกฎหมาย เพราะประชาชนเกรงจะเสียสิทธิตามที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มาตรา 68 กำหนดและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งเป็นสำคัญ

สมมติฐานข้อที่ 2 พฤติกรรมการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในเขตจังหวัดพิษณุโลกมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านสถานภาพของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ปัจจัยด้านคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง และปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารของประชาชนเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านอายุของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาเพียงในด้านด้วยเหตุผลเกรงอิทธิพลของนักการเมืองและหัวหน้าคณะผู้สมัครขอรับ มีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกวุฒิสภา เป็นผู้มีบุญคุณต่อกันในอดีตในระดับน้อยที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

2. ปัจจัยด้านคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาเพียงในด้านด้วยเหตุผลเกรงอิทธิพลของนักการเมือง และหวัหวัคະแนนผู้สมัครขอรับเลือกตั้ง สมาชิกวุฒิสภาคาดหวังการได้รับการช่วยเหลือจากผู้สมัครเมื่อได้เป็น สมาชิกวุฒิสภาแล้ว ผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้มีบุญคุณต่อกันในอดีต และสิ่งตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่ได้รับที่ระดับนัยสำคัญ 0.00 และเหตุผลเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีต้องการส่งเสริมสนับสนุนประชาธิปไตย เกรงว่าจะเสียสิทธิต่างๆ ตามกฎหมายกำหนดที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

3. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา เพียงในด้านด้วยเหตุผลปฏิบัติตามหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญ 2540 กำหนด, เป็นหน้าที่ของพลเมืองดี, ต้องการส่งเสริมสนับสนุนประชาธิปไตย, เกรงว่าจะเสียสิทธิต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนดที่ระดับนัยสำคัญ 0.00

4. ตัวแปรเกี่ยวกับปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารของประชาชนเกี่ยวกับการเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา เพียงในด้านการปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 กำหนด เป็นหน้าที่ของพลเมืองดี ต้องการส่งเสริมสนับสนุนประชาธิปไตย ความเกรงอิทธิพลและนักการเมืองและหวัหวัคະแนนของผู้สมัครตามที่ขอรับเลือกตั้ง และผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้มีบุญคุณต่อกันในอดีตที่ระดับนัยสำคัญ 0.00 และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับการไปเลือกตั้งด้วยเหตุผลสิ่งตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับในระดับนัยสำคัญที่ 0.05

อภิปรายผล

1. จากวัตถุประสงค์ประการแรกของการศึกษา เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก จากผลของการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลสำคัญ ได้แก่

1.1 ความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ที่ยังฝังรากลึกอยู่ในสังคม พบว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภา เพราะเป็นผู้ที่เคยเห็นหรือรู้จักเป็นการส่วนตัวของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งประชาชนส่วนมากมีเหตุผลในการเลือกบุคคลดังกล่าวเพราะมีความศรัทธาในตัวผู้สมัคร หรือได้รับการชักชวนบุคคลใกล้ชิดให้เลือกผู้สมัครดังกล่าว ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีผลสำคัญต่อการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา

จากเหตุผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Bernard R. Berelson (1956) ที่กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบการตัดสินใจออกเสียงเลือกตั้ง ซึ่งเป็นความต้องการก่อนที่จะตัดสินใจเลือกตั้ง คือ ลักษณะเด่นเฉพาะตัวของผู้สมัครซึ่งพื้นฐานทั่วไปที่ประชาชนผู้ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งต้องการ คือ บุคลิกลักษณะของผู้รับสมัคร เช่น การมีบทบาทในสังคมมาก เป็นที่เคารพนับถือของชุมชนและประชาชนทั่วไป มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ทางการเมือง และอื่นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกร วิทิตานนท์ (2544) ที่พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างกัน การคุ้นเคยหรือชอบลักษณะของผู้สมัคร ผู้เลือกตั้งรู้จักกันดีในฐานะเป็นสมาชิกครอบครัว สถาบันการศึกษา อาชีพ สมาคม ชมรม และท้องถิ่น ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจึงไปลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครที่ตนคุ้นเคย กล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการได้มาซึ่งคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง ดังนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงพยายามสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวที่จะช่วยลดการแข่งขัน เช่น การเป็นญาติโดยตรงหรือเป็นเพื่อนกันนำไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์ของนักการเมืองในการเลือกตั้ง ความคุ้นเคยกันนำไปสู่ความยอมรับนับถือซึ่งก่อให้เกิดศรัทธาขึ้นต่อบุคคลที่คุ้นเคย สรุปได้ว่าความสัมพันธ์กับท้องถิ่นของผู้สมัคร เป็นที่มาของคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ที่ยังฝังรากลึกอยู่ในสังคม

1.2 การเห็นแก่ประโยชน์เฉพาะหน้า จากการศึกษาวิจัยพบว่าประชาชนส่วนมากเห็นว่าการซื้อสิทธิ์ขายเสียง ส่วนนักการเมือง/หัวคะแนนของนักการเมืองก็ใช้วิธีสัญญาจะให้ผลประโยชน์ แจกเงิน จัดมหรสพ จัดงานเลี้ยง เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์จากแบบสอบถาม พบว่ามีรูปแบบของการได้มาของคะแนนเสียงหลายรูปแบบด้วยกัน เช่น หัวคะแนนของนักการเมืองในพื้นที่ การหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา จากเครือข่ายนักการเมืองระดับชาติในพื้นที่คือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยเฉพาะผู้สมัครที่เคยคลุกคลีในทางการเมืองมาก่อน โดยผ่านเครือข่ายของหัวคะแนนในพื้นที่ การช่วยเหลือของนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งมีฐานคะแนนเสียงของตนในระดับชุมชน กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในท้องถิ่นกับการหาคะแนนเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มต่างๆ ตลอดจนการทุจริตการเลือกตั้ง ได้แก่ การซื้อเสียง แจกเงิน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2543) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาในวันที่ 4 มีนาคม 2543 พบว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาที่ได้คะแนน คือ เป็นผู้มีผลงานมีชื่อเสียง เป็นผู้มีเงิน มีอิทธิพลในท้องถิ่น มีฐานเสียง มีผลประโยชน์จูงใจ เป็นต้น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐกร วิทิตานนท์ (2544) ได้ศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งของสมาชิกวุฒิสภาพบว่า อิทธิพลของนักการเมืองมีความสัมพันธ์กับการได้คะแนนเสียงในการเลือกตั้งของผู้สมัครสมาชิก

วุฒิสภาจริง โดยที่จะมีส่วนมากน้อยแตกต่างกันออกไปตามสมาชิกวุฒิสภาแต่ละคนว่าคนใดมีสายสัมพันธ์กับนักการเมืองมากน้อยเพียงใด ส่วนปัจจัยด้านการสนับสนุนของนักการเมืองในพื้นที่นั้น ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อชัยชนะของผู้สมัคร พบว่านักการเมืองในพื้นที่มีบทบาทในการสนับสนุนช่วยเหลือผู้สมัครซึ่งได้รับการเลือกตั้งจริงโดยจะมีบทบาทช่วยเหลือในทางอ้อม

1.3 การหยั่งรากลึกของกลุ่มอิทธิพลในท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า พบว่าเห็นว่ามีนักการเมือง/หัวหน้าคณะนักการเมืองสัญญาว่าจะให้ผลประโยชน์ นักการเมือง/หัวหน้าคณะนักการเมืองใช้วิธีการแจกเงินซื้อเสียงให้กับผู้สมัคร มีการจัดมหรสพ งานเลี้ยง ผู้สมัคร สมาชิกวุฒิสภา/นักการเมือง/หัวหน้าคณะนักการเมืองใช้อิทธิพลคุกคาม ผู้สมัคร สมาชิกวุฒิสภาได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ คณะกรรมการเลือกตั้งไม่วางตัวเป็นกลางและไร้ประสิทธิภาพ

จะเห็นได้จากผลการวิจัยข้างชี้ให้เห็นว่าประชาชนไปลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัคร เพราะมีความเกรงกลัวอิทธิพลของนักการเมืองและหัวหน้าคณะผู้สมัครร้องขอ กลุ่มนักการเมืองในท้องถิ่นจึงพยายามสร้างอิทธิพลโดยการสร้างฐานเสียงเพื่อสนับสนุนกลุ่มของตน การใช้จ่ายใช้อำนาจ เพื่อสร้างบารมีเนื่องจากบารมีเป็นฐานสำคัญทางการเมืองและทางสังคม ทำให้ตนเองเป็นที่ยอมรับในหมู่ชนทั่วไปจึงเป็นเรื่องสำคัญและถือเป็นทุนชนิดหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแสวง รัตนมงคลมาศ (2533) ที่ว่าในสังคมใดที่ยังมีการยึดถือระบบเครือญาติอยู่ในระดับสูง ก็อาจส่งผลกระทบต่อทางการเมืองต่อพฤติกรรมการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ เพราะหากผู้สมัครคนใดมีญาติหรือสามารถผูกญาติกับบุคคลต่างๆ ได้มากแล้ว โอกาสการชนะเลือกตั้งย่อมมีมาก เนื่องจากสภาพความเป็นจริงของสังคมไทยการลงคะแนนให้ญาติถือว่าเป็นการช่วยญาติและทำให้ญาติเป็นใหญ่เป็นโต จะได้พึ่งพาอาศัยในภายหลัง

ดังนั้น การได้มาของคะแนนเสียงด้วยการสร้างบารมี แสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้ที่กว้างขวางในสังคมและการมีคนสนับสนุน การเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือในโอกาสที่มีงานมงคลต่างๆ เช่น การจัดงานเลี้ยงในโอกาสต่างๆ การบริจาคสิ่งของหรือการให้ผลประโยชน์อื่นๆ ที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นถึงส่วนที่เป็นระบบอุปถัมภ์ที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทย ในการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันทำให้ผู้นำท้องถิ่นสร้างระบบอุปถัมภ์ของตนขึ้นได้ เพื่อชัยชนะในการเลือกตั้งในโอกาสข้างหน้า การสร้างระบบความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์สมัยใหม่จะมีลักษณะเฉพาะด้านมากขึ้น เช่น ผู้อุปถัมภ์แต่ละคนจะมีอิทธิพลเฉพาะด้าน ซึ่งอาจมีอิทธิพลทางการเมือง หรือการฝากเข้าทำงาน อิทธิพลในระบบราชการ ฯลฯ

1.4 การให้ความสำคัญต่อคนแก่มากกว่าคนดี จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า การได้มาของคะแนนเสียงส่วนมากเนื่องจากเป็นผู้ที่เคยเห็นหรือรู้จักเป็นการส่วนตัวของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงต้องสร้างความเด่นทำให้ตนเองเพื่อให้เป็นที่ยอมรับในหมู่ชนทั่วไป ซึ่งถือเป็นทุนชนิดหนึ่ง ดังนั้นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ต้องการจะชนะการเลือกตั้ง ต้องแสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้ที่กว้างขวางในสังคมเพื่อให้มีคนสนับสนุน ซึ่งก็นำไปสู่การซื้อเสียงเป็นปัญหาที่ยุ่งยากต่อการแก้ไข และทวีความรุนแรงมากขึ้น การซื้อเสียงมีปรากฏในทุกพื้นที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีใครเต็มใจขายเสียง แต่การที่ยินยอมรับเงินและเลือกบุคคลที่ให้เงินให้สิ่งของ เพราะเกรงกลัวอิทธิพลและหวังพึ่งในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของธนัน อนุমানราชธน และคณะ (2544) พบว่าการได้มาซึ่งคะแนนเสียงวิธีสำคัญคือการใช้วิธีการหาคะแนนให้กับตนเองโดยการทุ่มเงินซื้อเสียง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของทศพล สมพงษ์ และสพสันต์ เพชรดำ (2545) พบว่าองค์ประกอบสำคัญในการที่จะมีโอกาสได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ได้แก่ เป็นผู้ที่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนมาก่อน เป็นผู้มีญาติใกล้ชิดกับนักการเมืองที่ให้การสนับสนุนในการวางเครือข่ายหัวคะแนน และมีบทบาทในการพัฒนากลุ่มองค์กรชาวบ้านที่ทำกิจกรรมพัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนำไปสู่การสร้างบารมีด้วยการสร้างความคิด ความเด่นทำให้ตนเองเพื่อให้เป็นที่ยอมรับในหมู่ชนทั่วไป ปัญหานี้นำไปสู่ปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียงและการแจกเงิน การใช้จ่ายเงินในการเลือกตั้งเป็นเรื่องหนึ่งที่มีการกล่าวถึงและอภิปรายกันมาก ซึ่งฝ่ายนักการเมืองทุกคนทุกพรรคก็ยอมรับว่ามีการจ่ายเงินจริงๆ ทั้งที่ก่อนจะมีพระราชกฤษฎีกาการเลือกตั้งและในช่วงการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตามการกระทำดังกล่าว มักจะมีการให้เหตุผลกันว่า เกิดขึ้นเพราะว่าประชาชนองค์กรระดับต่างๆ ในท้องถิ่น เช่น ชุมชน วัด โรงเรียน หน่วยงานราชการ ฯลฯ ขอรับรองซึ่งฝ่ายการเมือง คือนักการเมืองหรือพรรคการเมืองอยู่ในฐานะที่ไม่อาจปฏิเสธได้

2. วัตถุประสงค์ประการที่สอง เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสถานภาพของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ปัจจัยด้านคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง และปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารการเลือกตั้งที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จากผลของการวิจัย สรุปผลได้ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านอายุ พบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพียงในด้านการมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้สมัคร สมาชิกวุฒิสภา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีความเกรงกลัวอิทธิพลของผู้สมัครและหัวคะแนนผู้สมัครร้องขอ ผู้สมัครมีบุญคุณต่อกันในอดีตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 หมายความว่า ผู้มีอายุน้อยมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้สมัคร สมาชิกวุฒิสภาน้อยกว่าผู้มีอายุมาก และมีความเกรงกลัวอิทธิพลของผู้สมัครและหัวคะแนนผู้สมัครน้อยกว่าผู้มีอายุมาก

2.2 ด้านการศึกษา พบว่าการศึกษาปรากฏว่ามีผลอย่างมากต่อพฤติกรรม การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง คือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มไปลงคะแนนเสียงด้วยเหตุผล เพราะต้องการปฏิบัติหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 กำหนด และมีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองดี พฤติกรรมการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสัมพันธ์ส่วนตัว การมีบุญคุณต่อกันในอดีต และความเกรงกลัวอิทธิพลของผู้สมัคร สมาชิกวุฒิสภา และหัวหน้าคะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มตัดสินใจไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยเหตุผลทางการเมืองมากกว่าประโยชน์ที่จะได้รับจากผู้สมัครโดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้สมัคร การมีบุญคุณต่อกันในอดีต และไม่มี ความเกรงกลัวอิทธิพลของผู้สมัคร สมาชิกวุฒิสภาหรือหัวหน้าคะแนนมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ

3. ด้านรายได้ พบว่าผู้มีรายได้มากส่วนใหญ่มีแนวโน้มไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยความสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองดี และในการตัดสินใจเลือกใครนั้นก็ไม่ได้หวังสิ่งตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับ หมายความว่าผู้มีรายได้มากความต้องการสิ่งตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับก็ลดลง ในการไปเลือกตั้งเพราะต้องการทำหน้าที่พลเมืองดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ผู้มีรายได้มากส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาดี ย่อมมีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย โดยมีเหตุผลในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะต้องการสนับสนุนระบอบประชาธิปไตย และต้องการทำหน้าที่ของเมืองดี โดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2525) ได้ศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย พ.ศ.2522 พบว่าผู้ที่อยู่ในสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำมีแนวโน้มถูกชักจูงไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ง่ายกว่าผู้ที่อยู่ในสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม

4. ปัจจัยด้านคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง พบว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนมากไปเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับมากเพราะผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้มีการการศึกษาดี มีความคาดหวังว่าสมาชิกวุฒิสภาที่เลือกจะสามารถทำประโยชน์ต่อพื้นที่ของตน มีความเกี่ยวข้องกับท้องถิ่น มีอาชีพที่มั่นคง และเป็นผู้มีชื่อเสียงซึ่งอยู่ในระดับมาก

จากผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงทัศนคติด้านความพึงพอใจต่อคุณสมบัติของผู้สมัคร ผู้สมัครสามารถทำประโยชน์แก่พื้นที่ของตนมากกว่าการทำประโยชน์แก่ประเทศโดยรวม

5. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ผลการศึกษาที่ได้จากแบบสอบถามพบว่าอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ต้องการมีการตรวจสอบเพื่อความโปร่งใส กฎหมายเลือกตั้งที่กำหนดให้ต้องไปเลือกตั้ง สื่อมวลชนมีบทบาทและบรรณารักษ์ และต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ซึ่งกล่าวโดยรวมได้ว่าการไปเลือกตั้งได้รับอิทธิพลสูงจากต้องการมีการตรวจสอบเพื่อความโปร่งใส และอิทธิพลด้านกฎหมายเป็นสำคัญ ซึ่งในระดับที่ใกล้เคียงกัน

6. ด้านการรับรู้ข่าวสารการเลือกตั้ง แหล่งข้อมูลข่าวสารพบว่ามีหลายทาง เช่น ใบแผ่นพับแนะนำตัวของผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภา ไปฟังการแนะนำตัวของผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภา ป้ายประชาสัมพันธ์หรือโปสเตอร์ และสื่อสารมวลชนในระดับกว้างต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ส่วนในระดับแคบ ได้แก่ ญาติพี่น้อง เสียงตามสายของชุมชน และสื่อพื้นบ้านต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2539) ที่พบว่าประชาชนติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งจากสื่อในวงกว้างในอัตราส่วนที่มากกว่าสื่อในลักษณะอื่น โดยเฉพาะจากโทรทัศน์ ร้อยละ 90.5

ข้อเสนอแนะ

จากการที่ได้ทำการศึกษาวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะทั่วไป และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การขาดคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมือง ในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมาย จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากเห็นว่าการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภายังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มีการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง ประชาชน และข้าราชการ พบว่ามีการกระทำผิด เช่น สัญญาว่าจะให้ผลประโยชน์ นักการเมือง/หัวหน้าคณะของนักการเมืองแจกเงินซื้อเสียงให้กับผู้สมัคร มีการจัดมหรสพ งานเลี้ยง การจัดรถรับ/ส่ง การพัฒนาก่อสร้างสาธารณะประโยชน์ และใช้อิทธิพลคุกคาม การวางตัวไม่เป็นกลางของข้าราชการให้การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนสนับสนุนหรือเคยมีความสัมพันธ์กันมาก่อน ซึ่งประชากรส่วนหนึ่งไม่แสดงความคิดเห็นอาจเป็นเพราะมีความเกรงกลัวอิทธิพลของหัวหน้าคณะของผู้สมัคร ดังนั้นปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งจึงมีอยู่ควบคู่กับการเลือกตั้ง ซึ่งส่งผลเสียหายต่อการปฏิรูปการเมือง และการพัฒนา

ประเทศ ในการแก้ไขปัญหานี้รัฐควรส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อปรับปรุงกฎหมาย และระเบียบเกี่ยวกับการปกครองทั้งในรูปแบบการบริหารและกระบวนการเลือกตั้งให้เหมาะสมสอดคล้องกับวัฒนธรรมการเมืองของไทยและระบอบประชาธิปไตย และควรเร่งการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อส่งเสริมรายได้ของประชาชน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านต่างๆ

1.2 การปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนด้านการเมืองและวัฒนธรรมของระบบอุปถัมภ์ โดยการส่งเสริมการศึกษาระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชนทุกระดับ การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การที่ประชาชนจะเปลี่ยนวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมไปเป็นแบบประชาธิปไตย จะต้องเริ่มต้นด้วยการขยายโอกาสให้ประชาชนทุกระดับได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อย่างแท้จริง โดยเฉพาะในเรื่องของหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน หลักสิทธิ และเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักกฎหมาย และหลักเสียงข้างมาก ความรู้ความเข้าใจเหล่านี้จะนำไปสู่ความศรัทธาและตระหนักในคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย ให้เป็นความนิยมในสังคมซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตยในที่สุด การให้การศึกษาเพื่อนำมาเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง ต้องกระทำทั้งในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา

ในระบบการศึกษา รัฐบาลจะต้องกำหนดวิชาว่าด้วยการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไว้ในหลักสูตรทุกระดับชั้นตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา โดยขยายความรู้ความเข้าใจในด้านต่างๆ ของระบอบประชาธิปไตยให้กว้างขวางและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนนิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตยในกิจกรรมทั้งในหลักสูตรและเสริมหลักสูตร

สำหรับการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนนอกระบบการศึกษา รัฐบาลควรต้องใช้สื่อทุกชนิด เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หรือสิ่งพิมพ์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีประชาธิปไตย และคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย และซึ่งต้องกระทำอย่างต่อเนื่องตลอดไป

นอกจากการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนผ่านสื่อต่างๆ แล้ว รัฐบาลยังสามารถใช้โครงการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาชนบทเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้โดยใช้หลักการประชาธิปไตยเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาของประชาชนทุกโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้โครงการพัฒนาเพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้จักคิดค้นและพิจารณาปัญหาของตนเอง การคิดค้นเพื่อหาทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหา และการเลือกตั้งตัวแทนเพื่อร่วมรับผิดชอบในโครงการ

ตลอดจนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหา และการควบคุมกำกับ และตรวจสอบ การบริหารโครงการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ กระบวนการนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งใน ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารโครงการและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและความศรัทธา ต่อวิถีประชาธิปไตย อันจะนำไปสู่การมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในที่สุด

1.3 การมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจ การกระตุ้นให้ประชาชนมีความสนใจ ทางการเมือง รัฐบาลจะต้องมีบทบาทนำในการแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมทางการเมืองมีความสำคัญ ต่อประชาชน ประชาชนควรมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกโอกาส ทั้งนี้เพื่อรักษาสิทธิประโยชน์ของ ประชาชนในฐานะที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการมี ส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะต้องขจัดให้หมดไป โดยเฉพาะการสร้างค่านิยมใหม่ให้ ประชาชนรู้สึกว่าคุณดีต้องมีส่วนร่วมทางการเมือง คนที่กล้าหาญเสนอตัวรับใช้ประชาชนสมควร ได้รับการยกย่องชมเชย ทั้งนี้เพื่อเป็นการล้มล้างค่านิยมดั้งเดิมที่เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องไม่ดี และ คนดีไม่ควรยุ่งกับการเมืองให้หมดไป การกระตุ้นประชาชนให้มีความสนใจทางการเมืองจะต้อง กระทำทุกระดับทั้งในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา จะต้องปลูกฝังให้ประชาชนมี ค่านิยมว่ากิจกรรมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าประชาชนควรมีส่วนร่วมทุกโอกาส ในการ บริหารเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะระบบรวมศูนย์ อำนาจ เป็นระบบที่ก่อให้เกิดความล่าช้าและไร้ประสิทธิภาพ เป็นระบบที่ไม่ให้ความไว้วางใจและ ความเชื่อมั่นแก่ผู้บริหารงานในหน่วยย่อยต่างๆ ที่โดยความจริงแล้วผู้บริหารงานในหน่วยย่อยเป็นผู้ ที่สัมผัสกับปัญหาและความต้องการของประชาชนโดยตรง ย่อมมีความรู้ความเข้าใจในการแก้ไข ปัญหาของประชาชนได้ดีกว่า และประการสำคัญหน่วยย่อยเช่น หน่วยการบริหารท้องถิ่น เป็น หน่วยที่ประชาชนเป็นผู้กำหนดตัวผู้บริหารเอง การกระจายอำนาจในการบริหารแท้จริงก็คือ การ กระจายอำนาจในการปกครองตนเองให้แก่ประชาชนนั่นเอง มาตรการนี้จะเป็นกลไกสำคัญให้ ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้และเข้าใจคุณค่าของการปกครองในระบบประชาธิปไตยอย่างเป็น รูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวประชาชนมากที่สุด

1.4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสมาชิกวุฒิสภา จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนบางส่วนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องวุฒิสภาว่าสมาชิกวุฒิสภามีบทบาท หน้าที่อย่างไร แตกต่างจากสมาชิกสภาผู้แทนอย่างไร คุณสมบัติของผู้ที่เป็นสมาชิกวุฒิสภาที่ต้องการเป็นอย่างไร และการเลือกตั้งเป็นอย่างไร รัฐควรประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนในเรื่องเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา และการไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องและมากกว่านี้ โดยการ อาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ และสื่อสารมวลชนที่หลากหลาย เช่น โทรทัศน์ วิทยุ

ป้ายโฆษณา แผ่นพับ แผ่นปลิว เป็นต้น ตลอดจนส่งจดหมายถึงเจ้าบ้านโดยตรงให้เพียงพอ หรือจัดกิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ ประโยชน์ของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และเพื่อให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งทุกฝ่ายควรให้ความสนใจในการเผยแพร่ความรู้การเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง เพื่อปลูกฝังให้มีจิตสำนึกต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองและคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นในการเลือกตั้งทุกระดับที่จะมีขึ้นในอนาคต รัฐควรต้องประสานงานขอความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ และสื่อสารมวลชนต่างๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการเลือกตั้งมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้มีประเด็นที่เกี่ยวข้องที่น่าสนใจศึกษาเพิ่มเติม ดังนี้

2.1 การศึกษาเรื่องกลุ่มอิทธิพลในท้องถิ่นที่มีผลต่อการเลือกตั้งว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลสำคัญต่อพฤติกรรมในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น

2.2 การศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคการจัดการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งในทุกระดับ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงการจัดการเลือกตั้งครั้งต่อไป โดยศึกษาว่าในการเลือกตั้งที่ผ่านมามีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง มีสาเหตุจากอะไร และควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

2.3 การศึกษาถึงปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมือง เพื่อหาทางแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับการเลือกตั้งในพื้นที่อื่นๆ เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง มีสาเหตุจากอะไร และควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร